ŻĄDAMY UWOLNIENIA JÓZEFA PINIORA – RZECZNIKA SP-CzS!

biuletyn informacyjny

W NUMERZE: KOŚCIÓŁ w Czechosłowacji

WROCŁAW KWIECIEŃ-MAJ 1988 r. nr. 5-6

PISMO SOLIDARNOŚCI POLSKO-CZECHOSŁOWACKIEJ

List Kardynała Tomaška

Nie jest żadną tajemnicą, że na moje wielokrotnie składane prośby w odpowiednich urzędach administracji państwowej w sprawie podstawowych postulatów naszego Kościoła do tej pory nie dostałem żadnej odpowiedzi.

Ponieważ absolutną większość członków społeczeństwa stanowicie Wy, wierzący dlatego bardzo ważnym obowiązkiem Waszego sumienia jest, aby Wasz głos był słyszalny w stosownych państwowych miejscach:

"Propozycje katolików dotyczące rozwiązania sytuacji wierzących obywateli w CSRS w 31 punktach - postulatach, jak należy rozwiązać współczesne problemy, które istnieją między państwem i Kościołem Rzymskokatolickim."

Rozpowszechnianie i podpisywanie powyższej petycji jest w zgodzie z naszą konstytucją i innymi obowiązującymi przepisami prawnymi, i są o niej poinformowane organa państwowe i partyjne.

Z dużym naciskiem przypominam, że tchórzostwo i strach nie przystoją prawdziwemu chrześcijaninowi.

W tym duchu jestem z Wami i z pełnego serca Was błogosławię,

Wasz

W Pradze 4 stycznia 1988 r.

František Kardynał Tomašek
Arcybiskup Praski i Metropolita
Czeski

Katolicy o warunkach rozwiązania sytuacji wierzących obywateli w CSRS

1. Zasadniczym naszym postulatem jest odłączenie Kościoła od państwa, z czego wypływałoby, że państwo nie będzie mieszać się do organizacji i działań Kościoła.
   Z tego podstawowego postulatu wypływa większość innych naszych żądań, których spełnienie powinno być oczywiste nawet w przypadku, gdyby nie doszło do rozdzielenia Kościoła od państwa.
2. Żądamy, aby organy państwowe nie wzbraniały mianowania nowych biskupów. Mianowanie nowych biskupów winno się stać wewnętrzną sprawą Kościoła, do której państwo nie powinno się mieszać.
3. Żądamy, aby organa państwowe nie mieszały się w sprawy mianowania proboszczów. Wszelkie organizacyjne rozporządzenia w tej sprawie winny należeć do sfery spraw wewnętrznych Kościoła.
4. Żądamy, aby organa państwowe nie ingerowały w wybór i nie ograniczały liczby studentów na fakultetach teologicznych, jak również, aby nie utrudniały doboru nauczycieli.
5. Żądamy reaktywacji seminarium teologicznego w Ołomuńcu.
6. Żądamy wprowadzenia trwałego diakonatu według wskazań papieża Pawła VI z dnia 18 VI 1967 r. zatytułowanych "Powszechne zasady o ciągłości diakonatu, który ma obowiązywać w Kościele Rzymskokatolickim".
7. Żądamy, aby przywrócono możliwości działania wszystkim dawnym męskim i żeńskim społecznościom zakonnym łącznie z przyjmowaniem nowych członków, tak jak to jest w sąsiednich NRD i Polsce.

8. Żądamy, aby zostało uznane prawo wierzących do tworzenia wolnych laickich społeczności religijnych, które jako nieformalne grupy o różnym wiekowym i socjalnym składzie, pod kierunkiem księdza. Według soborowego dokumentu o laikacie "Apostolicam actuositatem" IV,18, służyłyby duchowemu rozwojowi ich członków. Te wspólnoty są od dawna oczywiste w Kościołach ewangelickich a obecnie istnieją też w kręgach katolickich zarówno na Zachodzie, jak i np. w NRD, Polsce i na Węgrzech.
9. Żądamy, aby nauka religii odbywała się poza szkołą, w budynkach parafialnych, kościelnych bądź innych. Winno to należeć do sfery wewnętrznych spraw Kościoła. Przyjęcia dzieci do nauki winny podlegać urzędom parafialnym, zaś zakres nauczania i jego organizacja winny podlegać zwierzchnictwu miejscowego ordynariusza.
10. Żądamy, aby umożliwiono księżom odwiedzanie szpitali i więzień, w wypadkach kiedy chcą tego pacjenci, więźniowie lub ich krewni, ale też i na zasadzie własnej woli księdza. Umożliwić należy obrzędy religijne w więzieniach i szpitalach. Pozwolić wierzącym, którzy odbywają karę na noszenie krzyży i innych symboli religijnych, a także na posiadanie literatury religijnej. Umożliwić im spowiedź i duchowne rozmowy z księżmi.
11. Żądamy zgody na odbywanie exercii czy duchowych ćwiczeń przez laików.
12. Żądamy, aby każda wspólnota parafialna mogła mieć radę parafialną, tak jak to jest w innych kościołach i w innych krajach, w której świeccy wspomagaliby księży, aby we wzajemnej pomocy mogli rozstrzygać problemy parafialne, a także i po to, aby umożliwić racjonalne duszpasterstwo.
13. Żądamy możliwości wzajemnych kontaktów z chrześcijańskimi organizacjami w całym świecie według własnego uznania.
14. Żądamy, aby wierzącym obywatelom była umożliwiona organizacja i udział, czy to indywidualny czy grupowy w pielgrzymkach za granicę.
15. Żądamy, aby w pełnym wymiarze zostały zapewnione wierzącym publikacje religijne według ich rzeczywistych potrzeb. Umożliwić założenie wydawnictw religijnych pod kierunkiem przedstawicieli kościelnych, pozwolić na wydawanie religijnych czasopism różnego rodzaju, pozwolić na otwarcie publicznych księgarni i czytelni z literaturą religijną.
16. Żądamy, aby pisanie i rozpowszechnianie tekstów religijnych nie było uważane za działanie nielegalne lub czyn karalny czy wykroczenie.
17. Żądamy możliwości odbierania literatury religijnej z zagranicy według zainteresowań i potrzeb wierzących. W tym celu żądamy, aby literatura ta nie była zatrzymywana przez organa celne.
18. Żądamy prawa do programu w radiu i telewizji po porozumieniu ze Zgromadzeniem Ordynariuszy lub później z przedstawicielem konferencji biskupów.
19. Żądamy, aby zostało zniesione zagłuszanie audycji Radia Watykan w językach czeskim i słowackim, a także emisji mszy świętej w językach czeskim i słowackim, nadawanej w każdą niedzielę przez rozgłośnię Radia Wolna Europa.
20. Żądamy, aby możliwa była nie tylko ateistyczna propaganda, lecz także aby możliwe było publiczne szerzenie nauki chrześcijańskiej, tak przez osoby duchowne, jak i przez świeckich. W tym celu żądamy również, aby podobnie jak jest powszechnie stosowanym prawem marksistów i innych ateistów krytyczne ocenianie religii i Kościoła, umożliwione zostało chrześcijanom i innym obywatelom, aby i oni w swoich publikacjach i w życiu publicznym mogli poddawać krytycznej ocenie teorię marksizmu-leninizmu i aby te działania nie były uważane za przestępstwo.
21. Żądamy zwrotu zabranych budynków kościelnych, które z własnych środków zostały zbudowane przez wierzących i które są potrzebne do działalności kościelnej, włącznie z budowlami w miejscach pielgrzymkowych, domami ćwiczeń duchowych, budynkami seminariów, zagrabionymi budynkami wspólnot zakonnych wraz z wyposażeniem.
22. Żądamy, aby umożliwiono budowę nowych kościołów, tam, gdzie są potrzebne.
23. Żądamy powstrzymania samowolnego niszczenia krzyży, posągów, kapliczek i innych religijnych i kulturowych pamiątek po naszych przodkach na wiejskich placach, przy drogach, w miastach i innych miejscach.
24. Żądamy, aby kompetencje sekretarzy kościelnych były określane w oparciu o marksistowską zasadę, że "Kościół musi się stać niezależnymi od władzy państwowej wspólnotami obywateli podobnego światopoglądu". W myśl tego z kompetencji sekretarzy ds. kościelnych winno być wykluczone prawo ingerencji w mianowania, przenoszenie i wykonywanie czynności przez duchownych oraz do wszelkich innych rzeczy, które w większości krajów demokratycznych są wewnętrzną sprawą Kościoła.

25. Żądamy natychmiastowej i całkowitej rehabilitacji bezprawnie skazanych księży, zakonników i świeckich aktywistów religijnych.
26. Żądamy zniesienia dyskryminacji wierzących Chrześcijan w zakładach pracy, przede wszystkim w szkolnictwie.
27. Żądamy, aby wierzący obywatele mieli zawsze, w ramach prawa do petycji, możliwość ustosunkowania się do wszelkich problemów, o których są przeświadczeni, że zajęcie stanowiska jest ich moralną powinnością. Żądamy też, aby w związku z tą swoją działalnością nie byli oskarżani o działania sprzeczne z prawem i aby petycje nie były rekwirowane.
28. Żądamy zniesienia wszystkich przepisów prawnych, które bezzasadnie kryminalizują znaczną część czynności religijnych, duchownych i świeckich.
29. Żądamy uzupełnienia, bądź zmiany artykułów nr 16, 20, 24, 28 i 32 naszej Konstytucji tak, aby były w zgodzie z naszymi postulatami.
30. Żądamy też, aby wszystkie obowiązujące prawa i przepisy związane ściśle, bądź częściowo ze sprawami wiary, były w zgodzie z Międzynarodowym Paktem Praw Człowieka i Obywatela.
31. Żądamy, aby została utworzona mieszana komisja, złożona z przedstawicieli władz państwowych i przedstawicieli Kościoła Katolickiego, łącznie ze świeckimi mianowanymi przez kardynała Tomaska oraz z przedstawicieli Kościoła Katolickiego na Słowacji, która zajmowałaby się naszymi postulatami i ich spełnieniem.

Ufamy, że u przedstawicieli naszego życia publicznego, do których głównie za pośrednictwem naszych kościelnych przedstawicieli zwracamy się z tymi uwagami i postulatami, znajdziemy zrozumienie i dążenie do skutecznej realizacji powyższych warunków rozwoju wewnętrznego życia duchowego i zapewnienia lepszej przyszłości nas wszystkich.

Dano w pierwszą niedzielę adwentową r. 1987, w czas, kiedy we wspólnym pasterskim liście naszych biskupów i administratorów diecezji czeskich i morawskich rozpoczyna się wielkie dzieło duchowej odnowy zaplanowane na dziesięć lat, do którego się w ten sposób aktywnie dołączamy i które gorąco popieramy.

● Petycję tę podpisało do dzisiaj łącznie ok. 600.000. osób.

Przegląd diecezji w CSRS

W Czechosłowacji Kościół Katolicki ma trzy samodzielne prowincje kościelne /Praha, Ołomuniec, Trnava/. Każdej z tych prowincji podlegają tzw. sufraganne biskupstwa.

Praha - arcybiskupstwo
Czeskie Budziejowice - biskupstwo
Hradec Kralove - biskupstwo
Litomierzyce - biskupstwo

Ołomuniec - arcybiskupstwo
Brno - biskupstwo

Trnava - arcybiskupstwo
Bańska Bystrzyca - biskupstwo
Koszyce - biskupstwo
Nitra - biskupstwo
Roznava - biskupstwo
Spisz - biskupstwo

Bezpośrednio jurysdykcji Stolicy Apostolskiej podlega samodzielna eparchia /biskupstwo/ w Presovie, które obejmuje wszystkich wierzących grekokatolików z Czechosłowacji.

Stan diecezji na ziemiach czeskich

W czasie II wojny światowej zmarło trzech z sześciu urzędujących biskupów, a wakujące urzędy zostały do końca wojny nie obsadzone. Po wojnie do roku 1947 zostali wyświęceni nowi biskupi, ale w trudnych latach pięćdziesiątych wszyscy urzędujący biskupi - za wyjątkiem biskupa Hradec Kralove dr Morica Pichy, i to jedynie ze względu na jego podeszły wiek, zostali przemocą pozbawieni możliwości wypełniania swoich pasterskich powinności i byli albo internowani, albo więzieni. W archidiecezji praskiej biskup osadzony został o w roku 1965, czterej dalsi w roku 1968, w Ołomuńcu w 1970, zaś w Hradec Kralove nawet w czasie tego "otwarcia" diecezja pozostała nie obsadzona.

PRAGA ●

Archidiecezja została po śmierci Kardynała Karla Kašpara w 1941 r. nie obsadzona aż do 1946 r. W tym okresie była zarządzana przez wikarego kapitulnego Bohumila Opatrnego. W roku 1946 został wyświęcony i mianowany arcybiskupem prażskim dr teol. Josef Beran, ur 1888. Od roku 1949 aż do wymuszonej emigracji w roku 1965 był internowany w różnych miejscach poza Pragą. W roku 1965 został mianowany kardynałem i z konieczności na trwałe przebywał w Rzymie, gdzie zmarł w 1969 r. Po internowaniu dr Josefa Berana aż do roku 1965 kierował archidiecezją kapitulny wikary Antonin Stehlik z tzw. Pokojowego Ruchu Duchowieństwa Katolickiego. W roku 1965 na tron arcybiskupi wstąpił jako administrator apostolski biskup František Tomašek, ur. 30.06.1899, wyświęcony przez arcybiskupa ołomunieckiego w roku 1949. W roku 1977 został mianowany arcybiskupem Pragi. Kardynałem został mianowany in pectorem w r. 1976, publicznie w roku 1977. W czasie kiedy diecezja była nie obsadzona, biskupem sufraganem był Antonin Eltchkner, który zmarł w 1961 r. Jako biskupi pomocniczy w praskiej diecezji zostali wyświęceni bp Kajetan Matoušek, ur. 1910 i bp Ladislav Hlad, ur. 1908, obecnie już nieżyjący. Swój urząd mogli sprawować jedynie od 1968 do 1969 r.

HRADEC KRALOVE ●

Biskup Moric Picha, ur.1869 spełniał swoją pasterską służbę od r.1931 aż do swojej śmierci w r.1956. W r.1950 na stanowisko biskupa Hradec Kralove z prawem następstwa po śmierci urzędującego biskupa został wyświęcony dr teol. Karel Otčenašek. Objęcie biskupiego urzędu zostało mu uniemożliwione przez władze do dnia dzisiejszego. W latach pięćdziesiątych był więziony, później pracował fizycznie, a od 1965 r. pracuje duszpastersko, obecnie w Trnicach k/Usti nad Łabą. Znamienne, że za to, iż celebrował jako biskup mszę św. na jubileuszowej pielgrzymce ku czci bł. Zdzisławy z Jabłonnej w Podjestedi w sierpniu 1987 dostał naganę od ordynariusza litomierzyckiego. Od r.1969 do dzisiaj kapitulnym wikariuszem jest Karel Jonas.

LITOMIERZYCE ●

Po biskupie narodowości niemieckiej dr Antoninie Weberze, który ustąpił z funkcji po wojnie w r. 1947 wyświęcony został dla tej diecezji w r. 1947 dr Stepan Trochta, ur.1905. W latach pięćdziesiątych został internowany, a później uwięziony /w czasie wojny również przebywał w obozie koncentracyjnym/. Swoją pasterską służbę mógł rozpocząć dopiero w roku 1968, zaś w roku 1973 mianowany został kardynałem. Organa państwowe szykanowały go bardzo, co przyspieszyło jego śmierć. Zmarł w roku 1974. Od tego czasu biskupstwo jestnie obsadzone. W okresie kiedy biskup nie mógł kierować diecezją, wikariuszem kapitulnym był Eduard Oliva. Po śmierci kardynała Trochty kapitulnym wikariuszem został Josef Hendrich.

CZESKIE BUDZIEJOWICE ●

Po śmierci bpa Šimona Bárty w r.1840 diecezja była nie obsadzona. W latach 1945-1947 wikariuszem kapitulnym był Jan Cais. W roku 1947 na biskupa Wyświęcony został dr teol. Josef Hlouch, ur.1902. Po roku 1949 bp Hlouch był również internowany i wrócił do sprawowania swojej funkcji w r.1968. Zmarł /w r.1972, a diecezja jest do tej pory nie obsadzona. W latach 1972-74 kapitulnym wikariuszem był Trdla, od 1.01.1974 r. wikariuszem kapitulnym jest Josef Kavale.

OŁOMUNIEC ●

Od r.1923 do r.1947 arcybiskupem był Legpold Prečan /ur.1866, zm.1947/. W czasie wojny był internowany na św.Kopecku. Po jego śmierci kierował

diecezją dotychczasowy biskup sufragan bp Stanislav Zela. W maju 1948 r. na urząd ołomunieckiego arcybiskupa mianowany został dr Karel Josef Matocha, ur.14.05.1888 r. Jego los był wyjątkowo okrutny, a społeczeństwo nie wie o nim prawie nic. Od roku 1950 był internowany w pałacu arcybiskupim, śledzony przez Służbę Bezpieczeństwa, która decydowała o każdym jego kroku. Nie miał w ogóle kontaktu z diecezją, ani z braćmi ani z rodziną. Nawet jego własny brat przez lata nie mógł go odwiedzić. Był stale otoczony przez urzędników SB. Nigdy nie opuścił pałacu arcybiskupiego. Dla porównania: więźniowie, dopóki nie trafiali do izolatek, mogli przynajmniej rozmawiać ze współwięźniami. Ten męczennik był natomiast ciągle sam. Zmarł w roku 1969. Także o jego ostatnich dniach życia nikt nic nie wie. Jego pogrzeb w rodzinnym Pitine k/Uh.Brodu miał zostać tajny, ale miłość ludu mu podlegającego, którą zyskał w ciągu dwóch krótkich lat swojej pasterskiej służby, zataić się nie dała. W okresie internowania arcybiskupa aż do r.1969, kiedy zmarł, kierował diecezją były generalny wikariusz, później wikariusz kapitulny dr Josef Glogar. Od 1969 do 1973 r. wikariuszem kapitulnym był Josef Vrana. W roku 1973 wyświęcony został do służby pasterskiej i działał jako administrator apostolski do swojej śmierci - 30.11.1987 r. Ołomuniecka archidiecezja miewała dwóch biskupów pomocniczych. Ostatni z nich Stanislav Zela, ur.1893, był po roku 1950 więziony i zmarł w r.1969, nie powróciwszy do służby duszpasterskiej.

BRNO

W czasie wojny w 1940 r. zmarł bp Josef Kupka. Po jego śmierci diecezją kierował wikariusz kapitulny Josef Kratochwil. Biskupstwo zostało obsadzone dopiero w 1946 r. po wyświęceniu dra Karla Skoupeho, ur.1896. Biskupstwo podzieliło los innych siedzib czeskich i morawskich diecezji. Biskup został w 1950 r. internowany i w okresie jego nieobecności znowu kierował diecezją wikariusz kapitulny Josef Kratochwil. Od r.1968 wznowił rządy nad diecezją bisku Karel Skoupy, który wytrwał na swej funkcji do swojej śmierci w 1972 r. Od tej pory diecezja nie ma pasterza. Od 29.02.1972 r. diecezją kieruje wikariusz kapitulny, prałat Ludvik Horky.

/Informace o cirkvi 4/1988/

Przed milenium śmierci św.Wojciecha

W liście pasterskim, wydanym w 1987 roku z okazji święta Wniebowzięcia Maryi Panny, praski arcybiskup Franciszek kardynał Tomasek ogłosił nowy rok liturgiczny Rokiem Błogosławionej Agnieszki, z rodu Przemyślidów, i Rokiem Służby Życiu, a jednocześnie zainicjował dziesięcioletnie przygotowania do milenium śmierci świętego Wojciecha.
Proponuje się następujący program obchodów:

1988 - rok błogosławionej Agnieszki Czeskiej. Służba życiu - życiu Bożemu i życiu ludzkiemu od poczęcia do ostatniego tchnienia. /"Nie zabijaj!" "Miłujcie się wzajemnie, jak i ja was umiłowałem"/.
1989 - rok świętego Klemensa Marii Hoffbauera i świętego Jana Nepomucena Neumanna. Wiara we współczesnym świecie. /"Będziesz wierzyć w jednego Boga"; "Nawróćcie się i wierzcie w Ewangelię"/.
1990 - rok świętego Norberta i błogosławionego Jana Sarkandra. Uświęcanie życia. /"Pamiętaj, abyś dzień święty święcił"/.
1991 - rok błogosławionej Zdzisławy. Życie rodzinne. /"Nie pożądaj żony bliźniego swego!"; "Nie cudzołóż!"; "Co Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela"/.
1992 - rok świętej Ludmiły. Wychowanie i kształcenie. /"Czcij ojca swego i matkę swoją"/.
1993 - rok świętego Jana Nepomucena. Prawda i sprawiedliwość. /"Nie mów fałszywego świadectwa!"; "Ja narodziłem się po to, aby dać świadectwo prawdzie"/.
1994 - rok świętego Wacława. Praca i odpowiedzialność społeczna. /"Nie kradnij "Wybrałem was, abyście szli i owoce przynosili"/.
1995 - rok świętego Prokopa. Duchowa i cielesna kultura człowieka. /"Bóg stworzył człowieka na obraz i podobieństwo swoje"/.

1996 - rok świętych Cyryla i Metodego. Ewangelizacja i modlitwa. /"Idźcie i nauczajcie wszystkie narody!"/.
1997 - rok świętego Wacława. Chrystus - Pan dziejów i Ojciec przyszłych wieków Odnowić wszystko w Chrystusie. /"Jestem z wami po wszystkie czasy"/.

"Katolicke noviny"
nr 3 z 17 I 1988

Katolicki samizdat religijny w CSRS

VÁCLAV MALÝ

Zanim przystąpię do konkretniejszego opisu działalności samizdatowej katolików, uczynię najpierw kilka uwag o tym, w jakich warunkach i okolicznościach realizuje się owa działalność.

Wszelka oficjalna prasa religijna oraz publikacje podlegają ścisłej cenzurze. W periodykach i okresowych publikacjach o treści religijnej wyczuwa się niedostatek informacji o Kościele na świecie i o teologicznym stykaniu się różnych prądów myślowych. Prasa nie podaje również obiektywnych informacji o faktycznej sytuacji Kościoła w Czechosłowacji. Informacje są tendencyjne i dostosowywane do koniunkturalnych potrzeb władzy państwowej. Kto nie zna sytuacji, mógłby odnieść wrażenie, że wszystko jest w porządku, a jedynym problemem Kościoła jest obawa o pokój światowy zgodnie z interesem Związku Radzieckiego. Zakazane są w prasie przekłady obcych autorów z uzasadnieniem, że w Czechosłowacji jest wystarczająca ilość zdolnych teologów i doświadczonych księży, nie muszą przenosić cudzego myślenia na nasz teren i sami są w stanie wytwarzać klimat myślowy odpowiadający naszym warunkom. W prasie brakuje rubryk czy tematów zajmujących się religijnym wychowaniem dzieci i udziałem świeckich w Kościele. Cenzura utrzymuje celowo stary model Kościoła, jako instytucji klerykalnej, w której jedyne i rozstrzygające słowo mają osoby duchowne /oprócz zakonników, ponieważ zakony są zakazane, a ich istnienie jest całkowicie przemilczane w prasie/. Świeckim pozostawiono rolę posłusznych owieczek. Władza państwowa zniewykle czacznie śledzi jakąkolwiek oznakę laickiej aktywności w środowisku kapłańskim i natychmiast blokuje możliwość zyskania przez laikat nawet najmniejszej trybuny w prasie. Katolików nie zapoznaje się regularnie z wystąpieniami papieża. Informacje o oświadczeniach papieża są tak manipulowane, aby osłabiały więź z centrum Kościoła. Wszelka prasa jest w rękach proreżimowego ruchu księży "Pacem in terris" /około 1/6 całego duchowieństwa katolickiego/, który od roku 1982 jest potępiony przez Kościół. Tygodnik "Katolicke noviny", przeznaczony dla Czech, ukazuje się bez aprobaty Kościoła. Publikacje religijne wychodzące w niedostatecznym nakładzie są najczęściej pochodzenia krajowego, a poziom ich jest niski. Publikacje dla dzieci i do nauczania religii praktycznie nie istnieją. Ukazuje się natomiast duża ilość różnych publikacji pokojowych, którymi nie ma zainteresowania. W oficjalnej prasie katolickiej powszechnie utrzymywany jest ton zaangażowania w bieżące interesy władzy, co niemal całkowicie wyklucza indywidualną inicjatywę i odpowiedzialność. Niedostatki te stały się codziennym doświadczeniem wierzących i dlatego wielu z nich zdecydowało się wydawać publikacje religijne, które choć w części zaspokajają faktyczne potrzeby katolików usiłujących doskonalić się w swej wierze, w warunkach dewastacji moralnej, pasywności i obłudy.

Działalność samizdatowa na większą skalę datuje się od końca lat siedemdziesiątych, kiedy to całe społeczeństwo zostało objęte marazmem duchowym pod wpływem twardej, ateistycznej i jałowej duchowo propagandy, której agresywność trwająca lata stłumiła świadomość podstawowych wartości moralnych. Działalność samizdatowa istniała już przed rokiem 1968, ale była rozsiana i realizowana w niewielkim zakresie. Wierzący zrozumieli, że nie należy czekać na niepewny rezultat rokowań między Watykanem a władzą. Założyli, że muszą pomóc sobie sami, zamiast niegodnie żebrać i czekać na okruchy przychylności władzy państwowej. Rzucili się w tę działalność z zapałem ożywianym przeświadczeniem, że takie właśnie postępowanie, na przekór groźbie represji, jest ich chrześcijańską powinnością. Trzeba nadmienić, że ta działalność nie

jest scentralizowana i ograniczona wyłącznie do Pragi. Jest rozproszona po całej Republice. Dokładny jej przegląd nie jest możliwy, ponieważ zasięgu i miejsca pochodzenia różnych publikacji często nie da się nawet wytropić. Poszczególne parafie farne, społeczności rodzinne, bractwa zakonne, które na przekór zakazowi żyją i przyjmują wciąż nowe nowicjuszki i nowicjuszy, spontaniczne społeczności księży - wszyscy wydają publikacje dla własnych potrzeb według swych duchowych i kapłańskich zamierzeń. Są to przekłady medytacyjne i teologiczne, przemówienia papieża lub artykuły krajowych autorytetów duchownych, informacje o konkretnej działalności w diecezji, bądź o wydarzeniach w Kościele światowym, jak również refleksje własne. Odzwierciedla się w nich pluralizm filozofii uznających duchową strukturę świata i ferment intelektualny w ujmowaniu duchowych postaw w środowisku ateistycznym. Spoiwem wszystkich tych działań jest dążenie do pogłębionej refleksji nad odpowiedzialnością chrześcijańską, dążenie do kontynuowania tradycji, umacniania świadomości katolicyzmu i przynależności do Kościoła powszechnego. Poziom publikacji jest naturalnie różny, lecz jednego nie można im odmówić: dążenia do autentycznego chrześcijaństwa.

Obok licznych publikacji tego rodzaju istnieje kilka periodyków i cykli wydawniczych, które ukazują się mniej więcej regularnie i są kolportowane w całej Republice. Stały się one nieodłączną częścią Kościoła zmuszanego do milczenia. Redakcje dla bezpieczeństwa są anonimowe, ale publikują również autorów podpisanych prawdziwymi nazwiskami. Na ziemi czeskiej ukazuje się regularnie miesięcznik "INFORMACE O CÍRKVI", który zapoznaje czytelnika z wystąpieniami papieża, z przypadkami prześladowanych katolików, publikuje różne podania, skargi i postulaty wierzących, podaje informacje o spotkaniach, pielgrzymkach i zgromadzeniach w kraju i za granicą. INFOC ma jedyny cel: zapoznawać z aktualną sytuacją w Kościele. "TEOLOGICKÉ TEXTY" są periodykiem ukazującym się 2-3 razy w roku, zorientowanym na dyskusje teologiczne w Kościele światowym. Każdy numer jest poświęcony odrębnemu tematowi /ekumenizm, teologia moralna i dogmatyczna itp./, na który dostarcza różnorodnych poglądów. Każdy numer stanowi równocześnie trybunę świeckich wypowiadających się w istotnych kwestiach wiary. TT są redagowane problemowo i mają najwyższy poziom teologiczny z wszelkiej literatury samizdatowej. Znajdujemy tu również polskie akcenty. Np. TT opublikowały artykuł prof. Świeżawskiego o Janie Husie, drukowany pierwotnie w "Tygodniku Powszechnym". Do tej pory ukazało się 15 numerów TT. Edycja "ORIENTACE" wydaje krótkie, lecz zasadnicze informacje o wydarzeniach historycznych i teraźniejszych /np. walka kulturalna w Niemczech w minionym stuleciu, kościół w Albanii, stosunek do "Pacem in terris", jezuici dzisiaj, kościół oficjalny i podziemny i in./. Do tej pory ukazały się 22 numery. Edycja "DUCH A ŽIVOT" zapoznaje z problematyką medytacji i modlitwy, bioetyki i kierowania życiem duchowym. Są to zarazem przekłady wybitnych autorów danych dziedzin. W ramach tego cyklu ukazują się zaktualizowane żywoty świętych /Tomasz Moore, Don Bosco, Katarzyna Sieneńska i in./. Fachowe czasopismo "PSI" jest redagowane przez katolickich psychologów. Ukazało się do tej pory kilka numerów na doskonałym poziomie. Tematy są opracowywane fachowo /Wina, Freud i psychoanaliza i in./. Skorzystano z przekładów i źródeł krajowych. Czasopismo "VZKRISENÍ" ukazuje się już kilka lat poza Pragą i jest przeznaczone dla kapłaństwa i popularyzacji niektórych problemów teologicznych. "SERAFINSKÁ OBSTA" jest czasopismem wydawanym przez franciszkanów i zorientowanym wyłącznie w duchu ich spirytualizmu. "SURSUM" - periodyk wydawany przez dominikanów. Skierowany na niektóre kwestie teologiczne /cuda i in./, uwagi filozoficzne i przypomnienie dzieł niektórych, zmuszonych do milczenia pisarzy katolickich. Ukazało się dotychczas 5 numerów. "PRAŽSKÉ KOMUNIKACE" ukazują się 2 razy w roku. Poświęcone są dziełom zakazanych i zmuszonych do milczenia wielkich postaci literackich - myślicieli katolickich, poetów, a równocześnie rejestrują istotne rozprawy wybitnych teologów /von Baltazar, Frasmontant i in./. Nie są do tej pory dość rozpowszechnione, ale mimo to osiągnęły wyjątkową pozycję w bogatym spektrum samizdatu.

Na Słowacji ukazuje się kwartalnik "NÁBOŽENSTVO A SÚČASNOSŤ". Zapoznaje czytelników nie tylko z aktualnościami kościelnymi na Słowacji, ale stara się wychowywać ich za pomocą artykułów o historii Kościoła słowackiego, jego wybitnych osobistościach oraz umacniać słowacką świadomość narodową powrotem do chrześcijańskich korzeni słowackiej historii. "RODINNÉ SPOLOČENSTVO" ukazuje się kilka razy w roku i jest zorientowane na religijne wychowanie dzieci i problematykę rodzin katolickich. "UNAM SANCTAM" jest nieregularnym informacyjnym czasopismem przeznaczonym przede wszystkim dla księży, o istotnych doku-

mentach i oświadczeniach papieża oraz watykańskich kongregacji. Nakład publikacji waha się od kilkudziesięciu do kilkuset. Ludzie przepisują je często.

Niektóre z przedstawionych periodyków są powielane, pozostałe szerzą się poprzez przepisywanie na maszynie. Dla dopełnienia obrazu należy zaznaczyć, że ukazują się okolicznościowe prace zbiorowe w rocznice związane z wybitnymi osobami, jednolite nauczanie wiary, katechizmy, dogmatyki, przekłady dzieł teologicznych, które służą nieoficjalnemu nauczaniu i kształceniu teologicznemu.

17 kwietnia 1988

Václav Malý
ksiądz katolicki

Do braci i sióstr z Kościoła w CSRS

Jesteśmy poruszeni Waszym odważnym domaganiem się należnych Wam swobód religijnych, któremu, pomimo represji daliście ostatnio szczególny wyraz składając w całym kraju podpisy pod petycją do władz i mężnie uczestnicząc w spotkaniu modlitewnym przed kościołem w Bratysławie 25 marca br.

Pragniemy przekazać Wam Chrześcijańskie pozdrowienie i wyrazić nasz podziw dla odwagi z jaką dajecie świadectwo Waszej więzi z Chrystusem i Jego Kościołem. W pełni popieramy Wasze dążenia do rzeczywistej swobody religijnej w Waszym kraju i do przywrócenia biskupów dziesięciu osieroconym diecezjom. Ze swej strony podpisujemy apel do władz Czechosłowacji o poszanowanie Waszych praw.

Życzymy Wam, byście stale doznawali radości i duchowego pokrzepienia, jakie płyną ze Zmartwychwstania Pana naszego Jezusa Chrystusa i zapewniamy Was o pamięci w modlitwie.

Oby Chrystus, który jest Panem dziejów sprawił, by Wasze zmagania i ofiarne świadectwo przyniosły owoce.

Ob. Milosz Jakesz, Sekretarz Generalny KC KPCz
Ob. Gustaw Husak, Prezydent CSRS

My, niżej podpisani, łącząc się ze społecznością katolicką w Czechosłowacji domagającą się poszanowania należnych jej praw apelujemy o rzeczywiste przestrzeganie swobód religijnych w stosunku do wszystkich wyznań i Kościołów w CSRS i zaniechanie wszelkich represji za przekonania i działalność religijną.

Petycje te podpisało w Polsce już 16 tysięcy osób.

Pavel Vonka nie żyje

Dnia 26 IV o godz. 18.45 zmarł w więzieniu Min. Sprawiedliwości w Hradec Kralove PAVEL VONKA, sygnatariusz Karty 77, ur. 23.01.1953 r. Aresztowany 26 maja 1986 r. wraz ze swym bratem Jirim pod zarzutami próby obalenia republiki, ataku na funkcjonariusza państwowego, skazany został na 21 miesięcy więzienia oraz 3 lata dozoru ochronnego. Powodem aresztowania było to, iż Pavel Vonka wraz ze swym bratem wystawili swe kandydatury w wyborach do Zgromadzenia Narodowego jako niezależni kandydaci poza listą państwową. W czasie pobytu w więzieniu Pavel Vonka był wielokrotnie dręczony i szykanowany. Więzienie opuścił 26.02.1988 r. 5 kwietnia 1988 r. został ponownie aresztowany pod zarzutem złośliwego uchylania się od obowiązków związanych z zasądzonym dozorem ochronnym. 20.04.1988 r. skazany został na osiem miesięcy więzienia.

● Dnia 26.05 w kościele św.Wojciecha we Wrocławiu odbyła się msza w intencji ś.p. Pavla Vonki /w miesięcznicę jego śmierci/.

• Poniżej zamieszczamy ostatnią publiczną wypowiedź Pavla.

Rozmowa Libuśy Šilhanovej z Pavlem Vonką

Š: Wrócił Pan z więzienia. Jak się Pan czuje fizycznie i duchowo?
W: Przeżyłem w więzieniu rzeczywiście ciężkie chwile, dużą część wyroku spędziłem w izolacji. Przez ostatnich sześć miesięcy leżałem i to nie pozostało bez wpływu na mój stan fizyczny. Moim głównym problemem jest całkowite osłabienie, które objawia się głównie w tym, że nie jestem zdolny do chodzenia. Jeżeli zaś chodzi o stan ducha, czuję się całkiem dobrze. W długich okresach izolacji wiele myślałem o prawie i sprawiedliwości, i teraz chętnie bym to jakoś wyraził.
Š: Myślę,że Pana przypadek był wyjątkowy. W czym to się głównie wyrażało?
W: Po pierwsze cały przypadek trzeba rozpatrywać na płaszczyźnie politycznej, gdyż bezpośrednią przyczyną zamknięcia mnie i brata były nasze kandydatury na posłów do Zgromadzenia Federalnego. Sam fakt, że organa czechosłowackie zareagowały na te kandydatury naszym zatrzymaniem, jest bez precedensu. Oskarżenie oparte jest na moich pięciu podaniach adresowanych do czechosłowackich organów państwowych. Mój brat Jiri został oskarżony i "pozbawiony" roku życia głównie za sformułowanie krytyki "socjalistycznego zobowiązania", którą skierował do swego pracodawcy. Państwowe organa wykazały desperackie dążenie do uwięzienia nas za każdą cenę. I dlatego, że nie było to możliwe do przeprowadzenia według obowiązującego prawa, nie zawahały się przed poważnym jego naruszeniem. Chciałbym także zwrócić uwagę na sam charakter całego postępowania karnego, które toczyło się odmiennie niż zwykły przypadek karny. Nie chodziło tu o postępowanie, którego sens jest wyrażony w postanowieniu §4 KK. Nie chodziło o ochronę interesu społecznego, ani praw obywateli, ale wyłącznie o celowe prześladowanie. Znalazło to wyraz w samym przebiegu postępowania karnego. Organa prowadzące to postępowanie wytypowały wygodne /z punktu widzenia oskarżenia/ momenty naszego życia i starały się nasze postępowanie podciągnąć pod formalne znamiona czynów karalnych. Była to zatem konstrukcja sztucznych oskarżeń. Nie należało do wyjątków, że za dowód były przyjmowane tendencyjne i fałszywe zeznania, co jest do wykazania, i musiało to zostać uznane, czego dowodzi rezygnacja z części oskarżenia. Jeśli chodzi o sam proces sądowy, nie powinno było do niego dojść ze względu na naruszenie zasady oskarżenia, ponieważ stanęliśmy przed sądem bez formalnego aktu oskarżenia. Całkowite wyliczenie naruszeń kodeksu z punktu widzenia prawa karnego, materialnego i procesowego jest tak rozległe, że nie jest możliwe przytoczenie go tutaj. Ogólnie mogę podsumować to tak, że doszło do naruszenia prawie wszystkich zasad postępowania karnego, głównie zasad domniemania niewinności, obiektywności prawdy, prawa do obrony, a także zasad ustnego zeznania, bezpośredniości,otwartości itd.. Sam późniejszy wyrok w ogóle gubi prawem przepisane części, obrona nie jest w istotnych częściach przeprowadzana, faktyczne i prawne rozstrzygnięcia sądu nie są uzasadnione.
Š: Kiedy Pana słucham, staje się dla mnie zrozumiała również Pańska swoista reakcja na wyrok.
W: Tak, ma Pani rację. Wyrok jako całość jest bezprawny, również wtedy, gdy pominiemy te liczne naruszenia przepisów. Był on ogłoszony po postępowaniu sądowym, którego zgodnie z prawem nie można było przeprowadzić. Wyrok jest bezprawny ex tunc-od samego początku-i dlatego nie może wynikać z niego żadne prawo ani obowiązek. Dlatego odrzucałem i odrzucam przyjęcie różnych obowiązków jakie na mnie nałożono, wynikających pozornie z wyroku i nie uznaję praw organów państwowych, które są stosowane przeciwko mnie na podstawie poszczególnych sentencji wyroku. Z tego powodu toczy się już przeciwko mnie postępowanie karne za "uchylanie się od wykonania urzędowej decyzji". Mogę zatem w przyszłości oczekiwać dalszych represji.
Š: W ten sposób stawia Pan siebie w zasadniczo konfliktowej sytuacji wobec władzy.
W: Zdaję sobie z tego sprawę. Sytuacja, w jakiej się znalazłem, stanowi dylemat. Czy się podporządkować faktycznej sile, która swoje uprawnienia buduje na fikcjach, prawnych domysłach czy bezprawnych posunięciach i pozoruje praworządność, której nie ma, czy też wybrać drogę zdecydowanego oporu i od-

mowy, również za cenę wielkiego ryzyka osobistego.
Zdecydowałem się od początku na tę drugą drogę i nie będę przystępować do żadnych kompromisów tylko dlatego, by uniknąć dalszych prześladowań. Prawo jest dla mnie święte.

Ś: Kiedy wyrok jest w takiej mierze bezprawny, co można robić dalej?
W: Spróbujemy obaj, ja i mój brat, wykorzystać obydwa nadzwyczajne środki odwoławcze, tzn. wznowienie postępowania i zażalenie na naruszanie przepisów prawa. Problemem jest jednak aspekt polityczny, bowiem te siły, które skonstruowały cały proces, będą zapewne bronić się przed jego unieważnieniem i będą wywoływać raczej dalsze represje. Problemem jest również całościowa sytuacja w czechosłowackiej jurysdykcji. Nie ma tu instancji, którą można by było zainteresować naruszaniem prawa, z góry można wyłączyć prokuratora generalnego. Wierzę jednak, że znajdziemy sposoby na to, by przeforsować prawdę, prawo i sprawiedliwość.
Ś: Co by Pan chciał powiedzieć na koniec?
W: W całym naszym prawie karnym oczywisty jest brak jednej składowej prawa /praworządność ma bowiem dwie składowe: realizację prawa i realizację władzy/. Prawo kończy się tam, gdzie zaczyna się jego nadużywanie. Zostaje tylko realizacja władzy w jej machiawellicznym pojęciu.

Ś: Moja uwaga: na początku swych odwiedzin byłam zdecydowana wyperswadować Pawłowi jego radykalne podejście. Później przeczytałam złotą myśl umieszczoną w jego bogatym księgozbiorze prawniczym: legum servi sumus, ut liberi esse possimus /jesteśmy sługami prawa, abyśmy mogli być wolni/. Kiedy zrozumiałam, że poczynania Pawła przeniknięte są sensem tej myśli, musiałam się poddać.

/Infoch nr 7/88/

W obronie więźniów sumienia

Protesty głodowe

W dniach 8-15 maja 1988 r. uczestnicy czechosłowackiego ugrupowania pacyfistycznego"Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe - Inicjatywa na Rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa" przeprowadzili rotacyjną głodówkę /po 24 lub 48 godzin/ w obronie Sł.Dutkiewicza. W proteście wzięli udział: Stanislav Devaty /rzecznik Karty 77/, Luboš Vydra, Jiří Pavlicek, Jan Chudomel, Ruth Sorm, Hana Marvanova, Hofman Chromy, Tomas Dvorak, Jachym Kaplan.
VONS - Komitet Obrony Niesprawiedliwie Oskarżonych wydał 3.05.1988 Komunikat nr 759 - "Solidarność ze Sławomirem Dutkiewiczem".

.....

Kontynuacją tej akcji była tygodniowa głodówka podjęta 15 maja we Wrocławiu w obronie Sł.Dutkiewicza i innych więźniów sumienia przez uczestników SP-CzS i WiP.

Głodujący zwrócili się do Sejmu PRL o uwolnienie młodych ludzi więzionych za sprzeciw wobec służby wojskowej, a także wydali oświadczenie protestujące przeciw prowokacyjnemu aresztowaniu członków PPS - Jolanty Skiby, Aleksandry Saraty, Czesława Borowczyka i Józefa Piniora, który jest także rzecznikiem SP-CzS.

Wrocławską akcję podjęli na Węgrzech Olga Diószegi i Tamas Parlaki. Uczestnicy protestu wystosowali także listy - apele do premierów Grecji, Węgier i ministra obrony narodowej ZSRR zawierające żądania uwolnienia więzionych za odmowę służby wojskowej: Michaelisa Maragakisa, Thalassisa Makrisa, Zsolta Keszthelyego, Zsolta Locsmandyego oraz Olega Bałaka, który po odbyciu wyroku 2,5 lat łagru otrzymał ponowne powołanie do armii.
Wystosowano także poniższy apel:

Wrocław, 18 maja 1988 roku.
Pan Premier Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej

Zwracamy się do Pana z apelem o natychmiastowe zwolnienie więzionych w Czechosłowacji za niezależną działalność społeczną i polityczną: Jirego Bohaca, Vladimira Cervena, Petra Hauptmana, Waltera Kani, Petra Obsila, Ivana Polanskyego oraz Jirego Volfa, a także o ponowne rozpatrzenie spraw i uwolnienie więzionych pod nieprawdopodobnym zarzutem szpiegostwa: Victora Dedery, Ondreja Hocha, Michaela Kellera, Josefa Romera i Františka Veisa. Łamanie praw ludzkich przez Pański rząd nie może być i nie jest obojętne dla wielu ludzi w Polsce. Naszemu żądaniu towarzyszy przekonanie, że trwały pokój, współpraca i wzajemny szacunek mogą istnieć jedynie pomiędzy państwami przestrzegającymi niezbywalnych praw ludzkich i obywatelskich jednostki.

W głodówce udział wzięli: Marek Adamkiewicz, Jarosław Broda, Jacek Czaputowicz Grzegorz Francuz, Wacław Giermek, Virosław Jasiński, Grzegorz Kmita, Marek Krukowski, Grzegorz Majewski, Mieczysław Piotrowski, Tomasz Wacko, Gwido Zlatkes, Jerzy Żurko, Władysław Aleksander Jakowczyk, Danuta Jarowicz, Paweł Raczyński, Przemysław Jaworski, Anna Koczut, Mariusz Maszkiewicz, Marek Kossakowski, Adam Borysławski, Wiesław Mielcarski, Piotr Golema, Zofia Olszewska, Anna Woźniak, Zygmunt Woźniak.

Akcja protestacyjna trwa, kontynuowana przez grupę rodziców z parafii Macierzyństwa Najświętszej Marii Panny /Wrocław-Kozanów/ jako post rotacyjny, prowadzony w kościele. Uczestnicy tej akcji, "kierowani troską o stworzenie swoim dzieciom warunków wzrastania w pokoju", zwrócili się z listem do rodziców Sł. Dutkiewicza oraz zaapelowali o włączenie się do ich protestu wszystkich dorosłych niezależnie od wyznawanych wartości.

Listy i oświadczenia

• 20 IV 1988 zatrzymany i skazany na 2 miesiące aresztu został nasz kolega, uczestnik "Solidarności Polsko-Czechosłowackiej" - Radosław Gawlik. Przeciw uwięzieniu Radosława Gawlika protestowali m.in.: KKW NSZZ "Solidarność", RKW NSZZ "Solidarność" Dolny Śląsk, Ruch "Wolność i Pokój".
Żądanie jego natychmiastowego uwolnienia "Solidarność Polsko-Czechosłowacka" wyraziła w oświadczeniu z dn. 26 IV 1988 podpisanym przez obojeł rzeczników: Annę Sabatovą i Józefa Piniora.
20 maja po rozprawie przed Kolegium Rewizyjnym Radosław Gawlik został zwolniony z więzienia.

• W dniu 25 marca 1988 r. został zatrzymany w Erewaniu ormiański działacz Parwir Airkian. Ma 38 lat, jest ojcem dwojga małych dzieci i spędził już w więzieniu czy na zesłaniu 17 lat. Teraz jest zatrzymany w areszcie śledczym jako podejrzany o rozpowszechnianie propagandy antyradzieckiej. Zagraża mu kara długoletniego więzienia. Parwir Airkian jest współpracownikiem Klubu Prasowego "Głasnost" i podczas wydarzeń w Armenii i w Azerbejdżanie dostarczał swoim moskiewskim przyjaciołom i dziennikarzom informacji o przebiegu niepokojów. Do tych miejsc dziennikarze zachodni mieli zabroniony dostęp - świat mógł się dowiedzieć o tamtych wydarzeniach dzięki niezależnym działaczom, takim jak Parwir Airkian. Prawo do wolności słowa obejmuje także prawo do rozpowszechniania informacji. Dlatego wyrażamy naszą solidarność z Parwirem Airkianem i żądamy jego natychmiastowego uwolnienia.

Petr Pospichal, Jaroslav Šabata, Jan Urban, Jacek Kuroń,
Jan Józef Lipski, Józef Pinior, Miklos Haraszti, Janos Kis,
Ferenc Miszlivetz

26 kwietnia 1988
w Budapeszcie, w Brnie, w Pradze, w Warszawie i we Wrocławiu.

Do wiadomości: Klub Prasowy "Głasnost" w Moskwie.

• 9 V 88 "Solidarność Polsko - Czechosłowacka" w Czechosłowacji wydała oświadczenie solidaryzujące się z walką polskich robotników o swoje prawa. Podkreślono w nim, że obecny kryzys w Polsce spowodowany jest błędną polityką władz, które nadal starają się przerzucić jego skutki na barki społeczeństwa. Zażądano uwolnienia wszystkich aresztowanych. Oświadczenie w imieniu "SP-Cz" w Pradze i Brnie podpisali Anna Sabatova i Petr Pospichal.

•
Generał Wojciech Jaruzelski

Za pośrednictwem Ambasady PRL w Pradze

Żądamy uwolnienia Czesława Borowczyka i Józefa Piniora. W końcu kwietnia i na początku maja ogarnęła Polskę fala strajków. Strajkowali również robotnicy Dolnośląskich Zakładów Maszyn Elektrycznych "Dolmel" we Wrocławiu. Dn. 5 V miał odbyć się wiec, na który byli zaproszeni członkowie PPS - Czesław Borowczyk, Józef Pinior /który jest także rzecznikiem Solidarności Polsko-Czechosłowackiej/Aleksandra Sarata, Jolanta Skiba. Po ich wejściu na teren zakładu doszło do sprowokowanego przez straż przemysłową konfliktu, w wyniku którego członkowie PPS zostali zatrzymani i uwięzieni.
W tym dniu dokonano rewizji w mieszkaniu Józefa Piniora. Zatrzymanych oskarżono z art. 234 w związku z 59art. kk o to, że dopuścili się czynnej napaści na funkcjonariuszy straży przemysłowej. Grozi im za to kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.
Dobrze znamy z własnego doświadczenia przypadki oskarżeń o czynną napaść na funkcjonariusza państwowego. Żądamy natychmiastowego uwolnienia członków PPS.

Praga, 1 czerwca 1988 r.

Zebrano 70 podpisów.

•
Prezydent RPA
Dr P.W.Botha
Private Bag x 213
Pretoria

Panie Prezydencie,
chociaż od Pańskiego kraju dzielą nas tysiące mil, choć nie znamy wszystkich szczegółów, by ocenić Pańskie położenie właściwie, dołączamy do wezwania płynącego z całego świata: oszczędź życie sześciu młodych ludzi z Sharpeville, wstrzymaj egzekucję.
Przyłączając się do tego międzynarodowego apelu kierujemy się szacunkiem dla życia ludzkiego i praw człowieka, jak również drogo okupionym doświadczeniem naszej części świata. Jesteśmy głęboko przekonani, że pokój w społeczeństwie można osiągnąć nie poprzez negację, ale rzeczywiste uznanie równych praw wszystkich obywateli, że humanitarna postawa rządu może pomóc w położeniu kresu niesprawiedliwości i przemocy.

11 marca 1988

Sygnatariusze Czechosłowackiej Inicjatywy Obywatelskiej Kartą 77: Jiři Dienstbier, Jiri Hajek, Jan Stern, Petr Uhl, Marie Valachova, Jiři Vančura

Akcja „PATRONAT"

W ramach naszej akcji "Patronat" uczestnicy warszawskiego ośrodka "WiP" postanowili otoczyć opieką 22-letniego Petra Obsila z Ołomuńca, skazanego na 22 miesiące więzienia za odmowę służby wojskowej.
Wszelkich informacji na temat tej akcji udziela Jarosław Dubiel, ul.Sowia 11, Warszawa.

Członkowie czechosłowackiego "Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego - Inicjatywy na Rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa" objęli opieką uwięzionych za sprzeciw sumienia wobec służby wojskowej w Polsce tzn. Dariusza Bajdę, Piotra Bednarza, Jacka Borcza, Rafała Budzbona, Sławomira Dutkiewicza, Krzysztofa Gotowickiego, Edwarda Karpa, Oskara Kasperka, Piotra Różyckiego, Jana Ryla, Kazimierza Sokołowskiego, Wojciecha Woźniaka, Piotra Zdrzyńskiego, Janusza Zgodę-Zgodzińskiego.

List do Marka Edelmana

I my chcemy przyłączyć się do szeregu tych, którzy 17 kwietnia położyli kwiaty pod tablicą pamiątkową ofiar powstania w getcie warszawskim. Ponieważ jednak nasza fizyczna obecność nie jest z wielu przyczyn możliwa, zwracamy się do Was chociaż w takiej formie.

Myślimy o wszystkich członkach Żydowskiej Organizacji Bojowej, których heroiczna walka przeciw przeważającej sile nazistów stała się nieustannym apelem moralnym.

Z ogromnym żalem i trudnym do określenia uczuciem odpowiedzialności wspominamy hekatombę ofiar potwornego "ostatecznego rozwiązania".

Normalny człowiek nie jest w stanie zrozumieć, wobec milionów bestialsko zamordowanych niewinnych ludzi, że istnieją jeszcze do dziś na świecie kraje, w których antysemityzm /chociaż ukryty pod eufemistyczną nalepką "antysyjonizmu"/ jest nie tylko tolerowany, ale wręcz popierany oficjalnie.

Doświadczenie holokaustu stało się faktycznym rozdziałem w dziejach ludzkości i pokazało bardziej niż wyraźnie, dokąd może zajść totalitaryzm uzbrojony w możliwości współczesnej techniki.

Zależy od nas wszystkich, tych którym chodzi o wolność, demokrację i faktyczny pokój, jakie wnioski wyciągniemy z tego doświadczenia.

w Pradze, 18 kwietnia 1988

Egon Bondy, Michal Kobal, Ivan Lamper, Vaclav Maly, Eliska Meissnerova, Dana Nemcova, Ondrej Nemec, Martin Palous, Pavla Paloušová, Jan Ruml, Jaroslav Sburny, Jaroslav Sabata, Agna Sabatová, Jachym Topol, Petr Uhl, Sasa Vondra.

CZECHOSŁOWACJA 68'

kwiecień - maj

Kwiecień rozpoczyna się utworzeniem w Pradze klubu "231" /nr paragrafu, z którego skazywano w Czechosłowacji w latach "stalinowskich"/. Klub ma zajmować się organizowaniem pomocy dla ofiar terroru.

W czasie posiedzenia KC KPCz /1-5 IV/ nowy sekretarz KC /do spraw nauki, oświaty, kultury/ dr Čestimir Cisar mówi: "Za jeden z najważniejszych pierwiastków postępującej konsolidacji uważam dymisję dotychczasowego i ustanowienie nowego rządu. Myślę o zasadniczej i całkowitej rekonstrukcji rządu tak, aby nowy rząd od pierwszej chwili uzyskał bezgraniczne poparcie partii i całego narodu, aby żaden z jego członków nie budził zastrzeżeń społeczeństwa i aby od premiera aż do ostatniego członka, rząd miał wyraźnie postępowy charakter".

Plenum przynosi ważne zmiany personalne. Z KC odchodzi Antonin Novotny wraz z dziesiątką swych współpracowników. Na stanowisko premiera wysunięty zostaje Oldrich Černik. Josef Smrkovsky zostaje przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego, zaś František Kriegel następuje A.Novotnego na stanowisku przewodniczącego Frontu Narodowego.

Od początku kwietnia w prasie /"Literarni Listy", "Student", "Kulturny Život"/ pojawia się coraz więcej tekstów o konieczności działania opozycji w Czechosłowacji.

8 kwietnia O.Černik powołuje nowy rząd. Następnego dnia partia ogłasza swój program działania:

- zniesienie cenzury, swoboda wyjazdów zagranicznych;
- rehabilitacja ofiar terroru stalinowskiego;
- przekształcenie państwa w federację Czechów i Słowaków;
- zwiększenie swobód twórczych;
- reforma sądownictwa;
- zwiększenie roli parlamentu /Zgromadzenia Narodowego/;
- poprawa stopy życiowej.

12 kwietnia Lubomir Strougal staje na czele powołanej przez rząd Rady Ekonomicznej.

Zmiany w Czechosłowacji budzą niepokój Moskwy /8 IV - plenum KC KPZR w sprawie CSR/ - "Prawda" zarzuca, iż w czasie ostatniego plenum partii pojawiły się tendencje antysocjalistyczne.

Premier O.Černik w czasie sesji Zgromadzenia Narodowego 24 IV przedstawia program rządu obejmujący m.in.:
- przestrzeganie praw konstytucyjnych;
- demokratyzację życia społecznego;
- uprawnienia mniejszości narodowych, przekształcenia państwa w federację;
- likwidację cenzury;
- zmiany kodeksu karnego;
- rehabilitację niewinnie skazywanych i wynagrodzenie szkód poniesionych przez ofiary terroru;
- zmianę polityki gospodarczej poprzez m.in. rozwój rzemiosła, handlu, usług;
- podwyżki najniższych płac i dodatków rodzinnych;
- większe otwarcie państwa wobec świata poprzez rozwój handlu, udział w organizacjach międzynarodowych, turystykę zagraniczną

Jednocześnie O.Černik deklaruje: "Dopóki istnieje NATO będziemy współdziałać w celu wzmocnienia Układu Warszawskiego, będziemy dążyć do tego, aby Czechosłowacka Armia Ludowa była pewnym członem tego przymierza i rozwijać będziemy większą inicjatywę w kierunku wzmożenia pracy połączonego dowództwa".

W czasie demonstracji pierwszomajowych ich uczestnicy niosą hasła popierające nowy program rządu.

Do Moskwy przybywają Dubček, Bilak, Smrkovsky, Černik. Dzień później - J.Hajek, minister spraw zagranicznych.

Coraz bardziej zwiększa się nacisk państw bloku na przywódców Czechosłowacji. Jednocześnie prasa ZSRR, Polski atakuje "siły antysocjalistyczne" w CSR. Tymczasem społeczeństwo domaga się dalszych zmian w kraju. Ivan Svitak /"Klub Zaangażowanych Bezpartyjnych"/ mówi 12 maja: "Potrzebujemy zmian strukturalnych, głębokich zmian, nie tylko wymiany ludzi. Jeśli będą wymienieni - dobrze, ale my potrzebujemy zmian daleko głębszych niż wymiana rządu czy też komitetów centralnych. Potrzebujemy zmian realnych, które będą oznaczać zakończenie fazy stalinizmu w tym kraju, dlatego, że do dziś ze stalinowskim reżimem nie rozstaliśmy się, chyba tylko w ten sposób, że zmieniliśmy jakieś tabliczki, przemianowaliśmy ulice i zburzyli pomniki".

15 maja Josef Smrkovsky omawiając rozmowy moskiewskie w czasie posiedzenia Komisji Zagranicznej Zgromadzenia Narodowego oświadczył: "żadna międzynarodowa ani rodzima siła nie zmusi nas do zejścia z drogi budowy humanistycznego, demokratycznego i socjalistycznego społeczeństwa". Dwa dni później do Pragi przybywają marszałek Greczko i gen. Jepiszew na rozmowy z min. obrony Czechosłowacji - Dzurem. Tego samego dnia na kurację do Karlovych Varów przylatuje premier ZSRR - Aleksiej Kosygin. W czasie pobytu w Czechosłowacji spotyka się dwukrotnie z przywódcami KPCz.

Niezależne inicjatywy

DEKLARACJA NIEZALEŻNEGO STOWARZYSZENIA POKOJOWEGO - INICJATYWY NA RZECZ DEMILITARYZACJI SPOŁECZEŃSTWA

/.../

Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe nie ma ustalonej struktury - powstaje jako wolne stowarzyszenie ludzi, dla których ważna jest przyszłość ludzkości i ich własnego narodu, dla których pozytywna zmiana w historii świata stanowi wyzwanie dla ich obywatelskiego i osobistego zaangażowania. Nasze stowarzyszenie nie jest, i nie zamierza być, powiązane z żadnym politycznym, ideologicznym czy religijnym systemem - opiera się na tęsknocie do godnego życia. Każdy, dla kogo pokój oznacza coś więcej niż tylko odrzucenie zagrożenia wojną i kto chce dążyć do takiego pokoju, może dołączyć do stowarzyszenia zgodnie ze swoimi możliwościami.

Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe powstaje równolegle z innymi inicjatywami pokojowymi istnieje bowiem potrzeba utworzenia inicjatywy nie powiązanej z istniejącymi już strukturami.

Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe zrzesza ludzi, którzy:
- są za otwartością w każdej sferze życia, gdyż jakiekolwiek zatajanie faktów wzbudza utajoną wrogość, co stanowi zagrożenie dla pokojowego współ-

istnienia wewnątrz narodu i pomiędzy narodami. Jesteśmy za przezwyciężeniem braku zaufania i wrogości - otwartością. Dążymy do tego, by militarne problemy stały się tematem otwartych dyskusji.
- chcą zrobić wszystko, by przezwyciężyć istniejącą i akceptowaną nienawiść. Odrzucamy ideologie, które uznają członków innego bloku za a priori wrogów i dla których nienawiść stała się cnotą.
- chcą zrobić wszystko by edukacja, kultura i polityka opierały się na szacunku dla życia i wszystkich wartości, które się nań składają - poczynając od edukacji szkolnej do"edukacji" wojskowej, od wpływów kultury i sztuki do efektów wywoływanych przez mass media.
- pragną stworzyć warunki, w których przepisy prawne i organizacja życia w wojsku umożliwią obywatelom uznanie służby wojskowej za "honorowy obowiązek", a nie zło konieczne, kojarzone z uwięzieniem i kompletną bezużytecznością. Uznajemy także prawo jednostki do odmowy służby wojskowej i sprzeciwiamy się prowadzeniu przeciwko osobom odmawiającym służby postępowania karnego. W interesie każdego rządu jest znalezienie możliwości ustanowienia służby zastępczej dla takich osób.
- popierają debaty na wszystkich płaszczyznach, które umocnią bezpieczeństwo i zaufanie między narodami. Popieramy wszelkie wysiłki mające na celu znalezienie rozsądnych i pokojowych rozwiązań istniejących konfliktów, popieramy wszelkie kroki podjęte przez nasz kraj, które prowadzą do wzmocnienia międzynarodowego zaufania i do rozbrojenia.

Praga, 16 kwietnia 1988

Tomáš Dvořák, U železné lávky 6, Praha 1, 11000
Jan Chudomel, Krkonošská 2, Praha 2 120 00
Jachym Kaplan, Českomalinská 47, Praha 6, 16000
Hana Marvanova, Vrchlickeho 96, Praha 5, 150 00
Jiří Pavlicek, Sídliste Pivovar 2888, Melník, 276 01

SPUSA

Na początku maja 1987 r. w Gotwaldowie spotkało się ok. 50 osób zainteresowanych rzeczywistym zbliżeniem ze społeczeństwem Stanów Zjednoczonych, m.in. poprzez rozszerzanie wiadomości o jego kulturze, sposobie życia, demokracji, tradycjach i wartościach. Do tego spotkania przyczynił się zapewne także obraz serwowany przez oficjalne środki masowego przekazu, często przedstawiający społeczeństwo amerykańskie jako źródło największego zła. Wspomniana grupa osób stworzyła i próbowała zarejestrować w urzędach państwowych niezależną pokojową inicjatywę pod nazwą Towarzystwo Przyjaciół USA /Spolecnost pratel USA - SPUSA/. Inicjatywa nie została zarejestrowana, a co więcej, uznano ją za ugrupowanie "antypaństwowych i antysocjalistycznych sił" i rozpoczęto represje wobec jej członków. Narażając się na przesłuchania z pogróżkami, pomówienia i policyjną inwigilację, członkowie Towarzystwa zorganizowali kilka akcji. Były to m.in.: przejażdżka statkiem po rzece Morawie oraz uroczystość urodzinowa trzech członków SPUSA połączone z koncertami muzycznymi, marsz przyjaźni, którego uczestnicy uczcili pamięć amerykańskich pilotów przez złożenie kwiatów na ich grobach w Napajedlich, Kasave i Lipniku nad Becvou.

Władze ogłosiły w tym czasie powstanie oficjalnego Komitetu Północnoamerykańskiego USA i Kanady w ramach Czechosłowackiego Towarzystwa Kontaktów Międzynarodowych. Fakt ten służył później jako argument przy kolejnych odmowach rejestracji Towarzystwa.

W dniu 13 lutego 1988 r. spotkali się przedstawiciele rady wykonawczej SPUSA postanawiając, wobec wyczerpania wszystkich możliwości powstania Towarzystwa jako organizacji, pracować nadal jako nieformalna grupa. Postanowiono zmienić w tym duchu nazwę na "Stowarzyszenie /Spolecenstvi/ Przyjaciół USA", rozwiązać radę wykonawczą wraz z przekazaniem jej funkcji trójce przedstawicieli, którymi zostali: inż. Petr Bartos, Pavel Jungmann, inż. Bedrich Koutny.

W lutym ukazał się 1 numer niezależnego "Magazynu SPUSA". Oto fragment pochodzącej z niego deklaracji założycielskiej Towarzystwa:
"Sądzimy, że kryzys naszego świata, grożący katastrofą, jest głównie kryzysem zaufania. W latach 60-tych Stany Zjednoczone i ZSRR zainstalowały tzw. gorącą linię, aby nie doszło do katastrofy przez jakieś niechciane nieporozumienie. My jednak sądzimy, że pokój jest rzeczą zbyt kruchą i drogocenną,

by można go było powierzyć tylko władzom i dyplomacji. I dlatego zakładamy nasze Towarzystwo, nie jako przedsięwzięcie składające się ku tej lub innej doktrynie, lecz jako linię zaufania między amerykańskimi i czechosłowackimi obywatelami. A także jako wyraz nadziei, że nowe myślenie w polityce międzynarodowej nie musi być czystym frazesem."

● 16 V 1988 w Białej Górze na przedmieściach Pragi odbyło się IV Forum Karty 77, w którym uczestniczyło ok. 50 sygnatariuszy i współpracowników Karty 77. Już po dwudziestu minutach do lokalu, w którym odbywało się Forum wkroczyła duża ilość umundurowanych i nieumundurowanych funkcjonariuszy milicji. Uczestników Forum sfilmowano, wylegitymowano i następnie rozwieziono po komisariatach, nieraz znacznie oddalonych od Pragi. Wszystkich zwolniono przed upływem 6 godzin. Obrady kontynuowane były następnie w mniejszych grupach roboczych. Głównym przedmiotem obrad były nowe sposoby działalności Karty 77, sytuacja polityczna i społeczna w Czechosłowacji oraz sposoby wsparcia nowopowstałych ugrupowań i inicjatyw społecznych: "Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego - Inicjatywy na Rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa", "Stowarzyszenia Obrony Praw Socjalnych", "Stowarzyszenia im. Thomasa Garigue Masaryka" oraz "Stowarzyszenia Przyjaciół USA". Wśród dokumentów Forum znalazło się m.in.oświadczenie w sprawie strajków robotniczych w Polsce.

● INICJATYWA DEMOKRATYCZNA

Pod nazwą Inicjatywa Demokratyczna występuje grupa obywateli zainspirowanych obecnym rozwojem ZSRR i innych krajów bloku wschodniego, którzy starają się obudzić w ludziach świadomość obywatelską i poczucie współodpowiedzialności za losy Czechosłowacji.
Jednym z pierwszych publicznych wystąpień ID był list 50 obywateli do posłów Zgromadzenia Federalnego z września ub. roku. Sygnatariusze listu przedstawiają ocenę obecnego stanu społeczeństwa oraz kilka propozycji, które mogły by przysłużyć się demokratyzacji życia społecznego. Wśród nich są m.in.: likwidacja dotychczasowego systemu nomenklatury na poziomie zakładu, instytutu, szkoły, instytucji kulturalnej, stworzenie obiektywnego systemu informacji, projekt nowych kryteriów pracy Frontu Narodu, powstanie możliwości zakładania nowych organizacji opartych o elementy zasad samorządowych, zajmujących się problemami związanymi z ochroną środowiska, ogłoszeniem amnestii dla więzionych z powodów politycznych.
Jesienią 1987 r. grupa ID wysłała jeszcze kilka dokumentów w charakterze listów otwartych do władz. Jeden z nich zwraca uwagę na jubileuszowy rok 1988, a jego autorzy proponują poświęcić uwagę powstaniu samodzielnego państwa czechosłowackiego, historii przedwojennej CS i osobie T.G.Masaryka.
W styczniu i lutym 1988 r. ID zwróciła się do sekretarza generalnego KC KPCz Milosa Jakesa i do KC KPCz z postulatami zawartymi już wcześniej w listach i dokumentach do posłów Zgromadzenia Federalnego. Jak do tej pory, żaden z listów nie doczekał się odpowiedzi.
Środowisko ID utworzyło Fundację Havlicka mającą za cel popieranie inicjatyw przede wszystkim w dziedzinie socjalnej i kulturalnej oraz rozpoczęło wydawanie swojej niezależnej publikacji "Glosare 1988".

PODZIĘKOWANIA SOLIDARNOŚCI POLSKO - CZECHOSŁOWACKIEJ

Dziękujemy Poglądowi za 100.
Dziękujemy bardzo wydawnictwu 68 Publishers w Toronto za hojną odpowiedź.
Dziękujemy wydawnictwu Akryr z Monachium /przepraszamy za opóźnienia - nostra culpa/.
Dziękujemy za "Przemiany" z Bazylei.
Prostujemy, iż mylnie podaliśmy, że otrzymaliśmy pożyczkę od "Nowej Koalicji". W rzeczywistości była to dotacja na uruchomienie "Kolekcji Niezależnej Literatury Czechosłowackiej". Serdecznie przepraszamy i dziękujemy. Pomyłka wynikła bez naszej winy /ani tym bardziej z winy "Nowej Koalicji"/.
W.S. za 520 KČs.
Ivanovi Medkovi za materiały Karty 77.
Ponownie wydawnictwu Index z Kolonii.

Kontakt z "Biuletynem" za pośrednictwem:
Anna Sabatova, Praha 2, Anglicka 8, tel. ++ 422 26-19-573
Jarosław Broda, Wrocław, ul. Buska 8/13
Mirosław Jasiński, Wrocław, ul. Kozanowska 73/11
Wojciech Maziarski, Warszawa, ul. Braci Załuskich 3a/58, tel. 33 66 96

Redaguje zespół. Numer zamknięto 5.06.1988r
Wydaje Ruch społeczny Solidarność we Wrocławiu
"Biuletyn" jest pismem bezpłatnym.